

לגעת בכל דף בש"ס, וזה דבר גדול. (ובענין השו"ע לא אאריך וכבר תמצא בספרי "רמזים לשולחן" כיצד ואיך ללמוד את השו"ע בכל שלושים יום).

ונראה שהגר"א ראה בזה חיוב דאו' לחזור כל שלושים יום, וכן גם מחבר השו"ע, דהא מצינו ששכחו בשלושים יום שלושת אלפים הלכות או אלף ושבע מאות דקדוקי סופרים. ומובא באבות פרק ג' - כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, שנאמר: "השמר לך ושמור נפשך פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך". ואף שהרמב"ם והשו"ע לא הביאו איסור זה בהלכה, כבר תירץ בזה ר' חיים מוולאזין בכתר ראש (מובא בספר "הדרן עלך") - "בענין השוכח דבר אחד ממשנתו - זה קאי על הראשונים שלמדו בעל-פה", עכ"ל. אך דבריו צריכים עיון, דהא במנחות (צט): אמר ר"ל: כל המשכח דבר אחד מתלמודו, עובר בעשה... רבינא אמר - שני לאוין, רב נחמן בר יצחק אמר - ג' לאוין. מכאן אתה למד, שגם אחר כתיבת המשניות בימי רבי, באו אחריו אמוראים רבים ואמרו שיש איסור שכחה גם בזה"ז. וכן פסק בשו"ע הרב הלכות ת"ת פרק ב' אות ד': "וגם עכשיו שנכתבה תורה שבע"פ ויכול לעיין בספרים מה ששכח, אין זה מועיל כלום, כי מיד ששכח עובר בלאו".

ומה שכתבנו, שמחבר השו"ע לא הביא הלכה זו - נראה שהביאה כבסיס ויסוד לכל השו"ע, שהרי כתב כן בהקדמתו, שיחזרו כל שלושים יום על השו"ע ויתקיים בהם "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" ועוד כתב: "ועוד התלמידים הקטנים יהגו בו תמיד וישנונו לשונם על-פה ותהיה הגירסא דינקותא מסודרת בפיהם מקטנותם למעשה וגם כי יזקינו לא יסורו ממנה". מכאן נראה שפסק דין זה להלכה, שהרי אם לא כן, הוי החזרה כל שלושים יום ביטול תורה, דהא אין צריך לחזור עליו, אלא ודאי זו הלכה. ואף די"ל לומר, שאיסור הלאו שאמרו ר"ל ורב נחמן בר יצחק הוא אסמכתא, מכל מקום באו לזרז בזה, ואם אין כאן איסור, יש כאן הלכה שכך יש לנהוג.

וראה זה פלא, רב יהודה, לא היה מתפלל, למה? כי לא היה לו זמן, ומדוע? כי חזר על לימודו כל שלושים יום. והנה רב יהודה ידע שזו הלכה, ונראה שפסק שתפילה היא מדרבנן כדעת הרמב"ן ואילו לימוד באופן שלא ישכחהו הוא דאו' משום: "פן תשכח" ולכן דחה את התפילה. אך זה פלא שלא ביטל תלמודו אף לזמן כל-כך קצר של תפילה, של שעה או שעתיים ביום? מוכח מכאן שראה רב יהודה ג' דברים כאן: א. יש איסור לשכוח לימודו, והוא כל התורה כולה שלמד עד כה. ב. שאם לא חוזר כל שלושים יום דווקא - עובר על האיסור "פן תשכח", דהא נשתכחו בימי אבלו של משה מפני שלא חזרו בתוך שלושים יום. ג. מוטב להניח תפילה ופרנסה בצד, ובלבד שלא לשכוח דבר ממשנתו. אך ראה שכתב בשו"ע הרב, שדווקא בשוכח מחמת עצלות עובר בלאו, אבל מחמת אונסו כגון שטרוד הרבה בפרנסתו - אינו עובר על הלאו, מכל מקום, רב יהודה מסר נפשו על זה.

ונראה מדברי שו"ע הרב שלימוד כל שלושים יום לאו דווקא, אלא למי שצריך, וכמו שכתב: "לחזור על הראשונות בסוף כל חודש כפי טבעו שאינו יכול לזכור היטב יותר מחודש אחד, אזי ישנה בחזרה זו כל לימוד שלמד עד עתה. וכן יעשה מידי חודש בחדשו לחזור תמיד על הראשונות, ואף שנמצא שלא יוכל ללמוד ולידע כל ימיו, רק מה שיוכל לחזור בחודש אחד, לא יחוש, כי לא עליך המלאכה לגמור, וכך היו מצויים בימיהם תלמידים שלא היו בקיאים בעל-פה רק מסכת אחת ויש שתי מסכתות", עכ"ל. ונראה מדבריו שכל מי שבטוח בעצמו שלא ישכח בחודשיים או שלושה,